

Een Daensistische kern in Geraardsbergen? (1893-1900)

Dirck SURDIACOURT

In 1893 wordt in Aalst de Christene Volkspartij opgericht, later bekend als de partij van Daens of nog aangeduid als de Daensisten. Bij de ondertekenaars van het programma bevindt zich Paul Guillemin, ex-voorzitter van de Katholieke Werkmanskring te Geraardsbergen. Wat bezielt iemand van de conservatieve katholieke bourgeoisie om zich te engageren voor de boeren en de fabrieksarbeiders, om te kiezen voor een politieke en sociale inzet van een nieuwe partij?

Tot dan gold de algemene stelling dat de werkman in zijn lot moest berusten. Een stelling die vrij algemeen was. Zeker omdat vicaris-generaal Rutten van het bisdom van Luik nog in 1886 aangaf dat de werkman, zonder morren of eisen te stellen, de gevolgen moest dragen van de lagere staat waarin God hem had geplaatst. En men was er van overtuigd dat alleen de katholieke godsdienst de argumenten kon aanreiken die het arbeidersvolk van deze waarheid kon overtuigen. (1) De overweging dat hierin verandering zou moeten komen stond niet ter discussie.

De Katholieke Landdag van 17 augustus 1891 en Rerum Novarum

In de zaal van de Katholieken Werkmanskring in Aalst vindt de Katholieke landdag van het arrondissement Aalst plaats. Er is onrust: "Onze voorgangers in het openbaar leven, hebben het goddeloos liberalisme in ons schoon Arrondissement tot eenen staat van volkomene onmacht verslagen. Heden echter bedreigen nieuwe gevaren, het geloof van ons volk

en de rust van ons vaderland. Het is de taak van alle katholieken, maar bijzonderlijk van de katholieke jongheid de anti-socialistische beweging ter garte te nemen en de heilzame maatschappelijke hervormingen, door den merkwaardigen omzendbrief van Z.H. Paus Leo XIII over den toestand der werklieden, in de wetten en de zeden te doen doordringen." Het inrichtend comité, met onder meer Prosper De Pelsmaeker

Paus Leo XIII

uit Denderleeuw, de jonge Romaan Moyersoen uit Aalst, Baron de Bethune, de voorzitter van de Katholieke Werkmanskring van Aalst en een viertal andere voormannen, staan in voor de goede organisatie. Ook Paul Guillemin (2), voorzitter van de Katholieke Werkmanskring van Geraardsbergen maakt deel uit van dat comité. (3) Opmerkelijk genoeg is het centraal thema op deze landdag niet de pauselijke encycliek *Rerum Novarum* (Over nieuwe dingen) van Paus Leo XIII (4) maar de dreiging van het groeiend socialisme dat moet worden uitgeroeid.

De Roelanders van Appelterre-Eichem

De beweging van de Roelanders ontstaat rond Jan-Baptist Van Langenhaecke. In zijn geboortedorp is hij een bekende herenboer en advocaat. Het uitbaten van zijn twee landbouwbedrijven is niet zijn eerste zorg, integendeel. Eén van zijn boerderijen richt hij in als studiehuis. Dankzij hem kunnen eenvoudige volksjongens uit de streek zoals Aloïs De Backer, Prosper De

(1) K. VAN ISACKER s.j., *Het Daensisme (1893-1914)*, Antwerpen, 1965, p. 12; referentie voetnoot 10: *Congrès des Oeuvres sociales à Liège, 1886*, 1re section, 399.

(2) Paul Modeste Marie Ghislain Guillemin, geboren op 30 juli 1864 te Geraardsbergen en daar overleden op 23 maart 1944.

(3) *De Denderbode*, 09 augustus 1891, p. 1. G. IMBO, *Paul Guillemin*, dl. 2, in *De Heemschutter*, 1993, nr. 115, p. 7.

(4) De encycliek (1891) bespreekt in generieke termen de situatie van de arbeidersklasse en formuleert in de vorm van een aantal uitgangspunten de sociale leer van de Katholieke Kerk.

Pelsmaecker, Victor Soens en Frans Sterck, via zelfstudie, een universitair diploma halen. Samen vormen zij een vriendenkring onder leiding van Van Langenhaecke met als doel het volk uit de onwetendheid en de ellende te helpen.

Op 6 september 1891, richt de vriendenkring te Ninove het weekblad *Klokke Roeland* op met een katholieke, democratische en Vlaamsgezinde strekking, geïnspireerd door de sociale encycliek *Rerum Novarum*. Daarin stelt de paus de uitbuiting van de arbeiders aan de kaak die het gevolg is van de hardvochtigheid van de patroons en de maatschappelijke onrechtvaardigheid. Wanneer in het najaar van 1892 deze jonge christen-democraten propaganda beginnen te voeren voor een onafhankelijke christelijke volkspartij in een poging om de maatschappij conform de nieuwe inzichten in christelijke zin om te buigen, ervaart men dit in conservatieve katholieke kringen als een regelrechte aanval.

De oprichting van de Christene Volkspartij.

Begin april 1893 neemt Pieter Daens (Piedonch, in de volksmond) contact op met Frans Sterck en de andere Roelanders. Samen met hen wil hij de mogelijkheid bekijken om volgens de richtlijnen van *Rerum Novarum* een volksgezinde beweging op te starten. Op vraag van de Roelanders wordt ook Pieters broer, Adolf, uitgenodigd. Al na enkele vergaderingen is er een duidelijke eensgezindheid en richten ze voor het arrondissement Aalst de christen democratische Volkspartij op. Begin augustus publiceert deze volkspartij haar programma. Bij de ondertekenaars vinden we de gebroeders Adolf en Pieter Daens, Petrus Van Schuylenbergh, Aloïs De Backer, Prosper De Pelsmaecker, Frans Sterck, Hilaire Van de Velde,

Adolf Daens

Jan-Baptist Van Langenhaecke én Paul Guillemin, nu ex-voorzitter van de werkmanskring uit Geraardsbergen. ⁽⁵⁾ Enigszins verrassend als we weten dat Guillemin al een stevige voet binnen de conservatieve katholieke partij had. Begin 1893 was hij nog lid van de katholieke partij en bovendien per KB van 23 januari 1893 als nieuw lid benoemd voor een periode van drie jaar in het *Beschermingscomitee der Werkmanswoningen* van het arrondissement, in vervanging van Van Santen, ontslaggevend vrederechter. Ergens in het voorjaar heeft hij zich dan laten overhalen om zich aan te sluiten bij de volkspartij. Waarom Guillemin een dergelijke overstap heeft overwogen en ook heeft uitgevoerd, hebben we niet kunnen achterhalen.

In juli wordt hun programma goedgekeurd en op 30.000 exemplaren over heel het arrondissement verspreid.

De invoering van het meervoudig stemrecht

Nationaal wordt het meervoudig algemeen stemrecht ingevoerd. Als

gevolg hiervan verwacht men enorme politieke verschuivingen. Ook de *Catholieke Bewarende Vereeniging* (de conservatieve katholieke partij) van het arrondissement Aalst moet zich hierop inrichten en met dat doel stelt zij een commissie samen om een nieuw reglement te ontwerpen en organisatorisch aan te passen aan het nieuwe kiezerskorps. Op 7 augustus wordt het ontwerp aan de afgevaardigden van de kantons voorgelegd. Talrijk zijn zij aanwezig om zich hierover uit te spreken. Onder hen senator Karel Van Vreckem, en de volksvertegenwoordigers Van Wambeke, Verbrugghen en Woeste. Ook Guillemin, die het programma Daens-Van Langenhaecke van de Christene Volkspartij had ondertekend, woont de algemene vergadering bij maar zwijgt in alle talen. Ondanks herhaaldelijk aandringen van de vergadering neemt hij op geen enkel moment het woord: niet als vertegenwoordiger van de Christene Volkspartij om eventueel te protesteren tegen de genomen beslissingen en ook niet om zich uit te spreken tegen de herinrichting van de *Bewarende Vereniging*. ⁽⁶⁾ Dit voorval roept vragen op binnen de partij. Waarom heeft Guillemin niet gesproken? Men stelt vragen. Vooral uitgever Clemens Van de Putte pakt in zijn eigen stijl via zijn blad *De Denderbode* Guillemin aan.

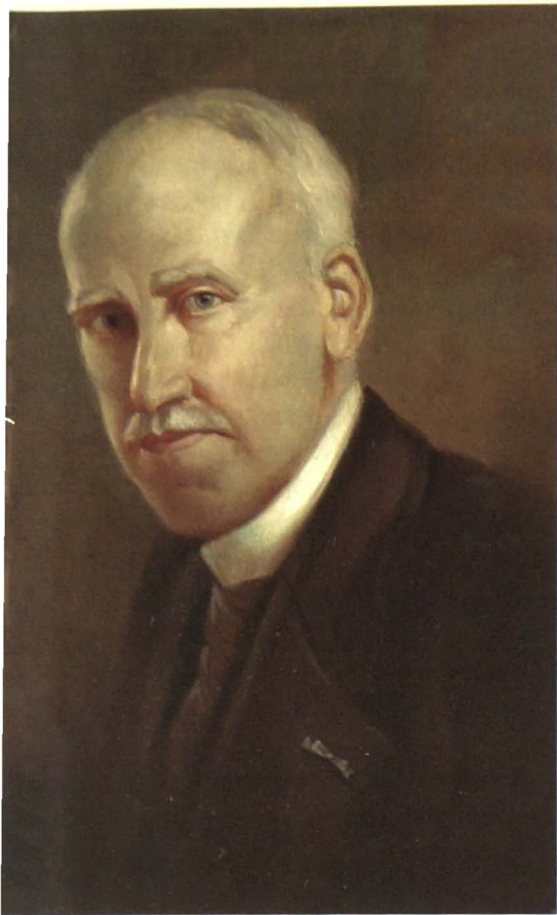
Wordt Guillemin binnen de partij nog niet echt uitgesloten, dan zal dit niet lang uitblijven

Enkele dagen later reageert Guillemin op het artikel in een brief aan *De Denderbode*: "Zoo het schijnt heeft mijne tegenwoordigheid op de vergadering der Katholieke Bewarende Associatie [...] zekere personen verwonderd. Is het omdat ik een programma van volksgezinde veranderingen ondertekend heb? Maar wie zegt ons dat gezegd programma dit niet zal zijn van dezelfde Associatie. Indien deze laatste nog geen pro-

⁽⁵⁾ L. Wils, *Het Daensisme, de opstand van het Zuidvlaamse platteland*, Leuven, 1969, p. 145.

⁽⁶⁾ *De Denderbode*, 10 augustus 1893, p. 2. *De Denderbode*, 10 september 1893, p. 1. De standregelen worden op 7 augustus unaniem aanvaard en verschijnen in *De Denderbode* van 10 september.

⁽⁷⁾ L. Wils, *Het Daensisme, de opstand van het Zuidvlaamse platteland*, Leuven, 1969, p. 145-146.

Paul Guillemin
(Ph. Berckman 1944, olie op doek)

gramma heeft, is het aan anderen verboden er een te hebben? Men verwijt mij ook het reglement van inwendige orde niet gehemeld te hebben in naam der Christene Volkspartij: Vooreerst, had ik geene zending te dien opzichte: ten andere, gezegd reglement heeft geen betrek op de Christene Volkspartij."

De Volkspartij is niet gekant tegen de conservatieve vereniging (de katholieke partij) die verder de burgerij mag vertegenwoordigen. De Christene Volkspartij wil de belangen van de 'buitenlieden' en de 'werklieden in de steden' verdeeligen. Hij schrijft: "[...] De burgerij alleen heeft eene politieke inrichting. Nu is er kwestie de kleine landbouwers en de werklieden der steden in te richten. Kan de Bewarende Associatie zulks alleen doen? [...]"

In dezelfde brief licht hij tevens het programma van de jonge Christene Volkspartij toe tegenover de conservatieve katholieke partij: "Het

werk moet verdeelt worden, en er zijn nieuwe inrichtingen nodig, ten einde de zoo noodige eendracht staande te houden in de katholieke partij. [...] Dat de Bewarende Associatie zich dus met de belangen der burgerij, zooals zij het altijd gedaan heeft, onder dat opzicht spreek ik hare beslissingen niet tegen; hare inrichting heeft ons de zegepraal gegeven, dus moet zij wel goed zijn voor het soort kiezers die ze samenstellen. Laten we van den anderen kant, de Christene Volkspartij de belangen in handen nemen van de buitenlieden en van de werklieden der steden; dat zij zich inrichte volgens haar goeddunken, en verre van haar te betichten, dat men zich met haar versta.

Zij telt in haren schoot een heelen hoop de goede zaak toegedane jonge katholieken, die niet beter vragen dan te mogen werken aan den bloei der katholieke partij. Zij hebben medelijden met de ellende des volks en beieveren zich in het zoeken der middelen om ze te verzachten.

In die voorwaarden schijnt mij de overeenkomst gemakkelijk; laat ons de punten opzoeken die ons vereenigen en doen wij wederzijdsche toegevingen in het gene ons verdeelt.

Het is met dat doel dat ik de vergadering der Bewarende Associatie [...] heb bijgewoond, door mijne tegenwoordigheid willende toonen dat wij hoegenaamd geene vijandige gevoelens jegens haar voeden."

Klokke Roeland zorgt echter voor verwarring door op 13 augustus te schrijven: "Scheuren zal de oude partij waarin er enkel spraak is was van geloof en godsdienst om enige rijke gasten op te voeren tot in het hoogste van de kamerlijke hemel. Scheuren zal de partij die met gesloten ogen de stroperij van boer en werkmán gedooft om enige vrienden, gekend als katholieken maar levend als Joden, niet te storen. Scheuren zal de partij die de boeren paaide met beloften en geen enkel woord afkeuring vond tegen de tegenwoordig schandalig hoge pachten. Scheuren zal de partij die de werkmán gebruikte als voetzool voor machtige en rijke bezitters. Die partij is gebarsten,

ligt verbrokkeld." Het is begrijpelijk dat dergelijke uitspraken Guillemins uitleg compleet onderuithaalt. Toch zien we dat zijn stelling enkele weken later ook door Adolf Daens wordt verdedigd in *Het Land van Aelst* van 27 augustus, m.a.w. in de aanvang was de Christene Volkspartij tot verstandhouding met de conservatieve partij bereid. (7)

Guillemin is bijzonder gematigd in zijn houding. Hij ziet de *Christene Volkspartij* niet als een bedreiging voor de conservatieve katholieken. Wat hij wel promoot, is om binnen de partij een opsplitsing te bewerkstelligen tussen de burgerij enerzijds en de arbeiders anderzijds. Met dat doel is de volkspartij, die zich uitsluitend richt naar de landbouwers en de arbeiders, opgericht. Daarom vraagt hij de gevestigde katholieke partij de belangen van de werklieden toe te vertrouwen aan de volkspartij.

De polemiek tussen Van de Putte en Guillemin escaleert en wordt steeds kwetsender voor Guillemin. *De Denderbode* negeert elke toelichting, gaat op de man spelen en zoekt een reden om hem in een negatief daglicht te stellen.

Wat heeft Guillemin aangezet om het programma van de *Christene Volkspartij* te ondertekenen, vraagt *De Denderbode* zich af? Volgens de krant ligt het antwoord in de aanloop naar de algemene verkiezingen van 1892. Guillemin had immers geijverd om als kandidaat-volksvertegenwoordiger op de lijst van de conservatieven te kunnen staan. Dat werd hem niet gegund. "[...] Guillemin brandt van begeerte om Kamerlid te worden," schrijft *De Denderbode*. Vandaar zijn 'overstap' naar de *Christene Volkspartij*. *De Denderbode* gaat nog een stapje verder en beschuldigt hem ervan op twee paarden te wedden: zijn lidmaatschap van de Volkspartij belet hem volgens de krant niet in de rangen van de oude *Burgerpartij* te

(*) *De Denderbode*, 20 augustus 1893, p.1-2.

blijven als "Janus van eerste klas".⁽⁸⁾ Daarop sommeert Paul Guillemin, via een deurwaarder, *De Denderbode* een recht van antwoord te publice- ren. Hij verwijt *De Denderbode* verdeeldheid te zaaien en de strijd in de schoot van de katholieke partij aan te wakkeren. Vanuit Geraardsbergen – een niet nader genoemd persoon uit Overboelare zou de aanstoker zijn – wil men hem uit de conservatieve katholieke partij stoten.

Voor Guillemin is het duidelijk dat *De Denderbode* onder de partijtucht handelt en met haar felle aanvallen indirect aangeeft dat de Christene Volkspartij de Bewarende Associatie schrik inboezemt. *De Denderbode* heeft als enig doel de mensen in de grond te boren die de belangen van de werklieden ter harte neemt. Gepikeerd reageert *De Denderbode* dat zij een vrije krant is en dat ze overtuigd is dat Guillemin de belangen van de werklieden helemaal niet ter harte neemt. De krant verwijst hiervoor naar de stichting van een *Samenwerkende Vereniging* van sigarenmakers. Toen het er op aankwam 20.000 fr. te storten, haakte de familie Guillemin af.⁽⁹⁾

Vanuit Blankenberge stuurt Guillemin, op 14 september opnieuw een brief. *De Denderbode* negeert volgens hem de grond van de zaak, namelijk de noodzakelijke herinrichting van de katholieke partij in overeenstemming met het gewijzigde kiesstelsel en de wedloop naar de toekomstige kiezer. Hij onderstreept nog maar eens dat binnen de conservatieve partij enkel de burgerij 'politiekerwijzer' is ingericht. Ook de werklieden moet men groeperen, zowel deze buiten als binnen de stad en dat is niet mogelijk vanuit de bestaande politieke organisatie. In het arrondissement

bestaan er – nog steeds volgens Guillemin – drie soorten groeperingen: de burgerij (verenigd in de behoudende associatie), de landbouwers (binnen de Boerenbond) en de werklieden in de steden (verenigd in werkmanskringen en vakverenigingen). De belangen van deze drie groepen zijn echter niet dezelfde. Ze allemaal in een en dezelfde groep onderbrengen zou volgens Guillemin leiden tot verdeeldheid en scheuring binnen de katholieke partij. Dat heeft hij ook eerder al op 15 mei toegelicht in een algemene vergadering van ereleden van de Werkmanskring te Geraardsbergen waar hij zich eens te meer baseert op wat Paus Leo XIII in zijn encycliciek aangeeft dat de werklieden zich in een onverdiende, ellendige toestand bevinden.

Om hen te helpen heeft men de Volksbond opgericht. "Hij maakt het enige gezag uit dat de katholieke volksbeweging in België erkent voor wat de sociale kwestie betreft." Nieuw en in overeenstemming met de noodwendigheden van het moment sluit het aan op de besluiten van het congres van Mechelen in 1891. Hij pleit er voor om de bestaande kaders binnen de katholieke partij niet te verbreden maar er nieuwe bij te maken die aansluiten bij de noden van het volk. Volgens Guillemin heeft de Volkspartij dus een duidelijke plaats binnen de katholieke partij. *De Denderbode* reageert op een weinig constructieve wijze, en noemt hem hierbij minachtend 'ons ventje' en 'bekrompen heerschappje'.⁽¹⁰⁾

Een eigen kieslijst... 't is God geklaagd!

In juli 1894 beslist de volkspartij een eigen kieslijst voor te dragen tot grote ontsteltenis bij de conserva-

tieven. Op de algemene vergadering van de *Katholieke Kiesvereniging* op 5 september, stellen Karel Velge, vrede-rechter te Geraardsbergen en Felix De Hert, advocaat te Aalst Vincent Diericx voor als eerste kandidaat voor de verkiezingen. Baron de Bethune is de tweede kandidaat. De Bethune geeft aan dat hij de belangen van de werklieden, de landbouwers en de nijveraars zal verdedigen. Wegens tijdsgebrek krijgt Diericx geen spreektijd. Niet erg verklaart hij, want: "Ik ben genoegzaam gekend en wie voor mij is, stemme dan ook voor mij." Waarop men hem langdurig toejuicht. Later, na de poll houdt Diericx nog een korte toespraak. Zijn verkiezing als kandidaat is – volgens zijn korte toespraak – een waarborg voor de interne eendracht binnen de katholieke partij in Geraardsbergen: "En nu, alle oneenigheid, allen twist aan kant geschoven en vooruit tegen onze tegenstrevers."⁽¹¹⁾

Tegenvergift, het katholieke kiesblad dat beurtelings door de Geraardsbergse drukkers Arthur Pauwels en Modeste Avoux wordt uitgegeven, kant zich openlijk tegen de kandidatuur van priester Daens. Het blaadje is pure propaganda voor Charles Woeste.⁽¹²⁾

Tien dagen voor de verkiezing legt de volkspartij haar lijst neer. Waarom Guillemin niet op de lijst staat is niet duidelijk. Mocht hij niet? Of wou hij niet?

Nog in oktober komt advocaat Herman De Baets uit Gent in Geraardsbergen spreken. De plakbrief die de meeting aankondigt bewijst zijn betrokkenheid bij de Christene Volkspartij. *De Denderbode*, die gewoontegetrouw vanuit partijtucht reageert, gaat in de aanval. De Baets verwijt immers de katholieke kandidaten Lienaert, Van Vreckem, De Sadeleer, Diericx, Van Wambeke en

⁽⁹⁾ *De Denderbode*, 10 september 1893, p. 2. Brief van 25 augustus 1893 aan de opsteller van *De Denderbode*.

⁽¹⁰⁾ *De Denderbode*, 28 september 1893, p. 2. Brief van 14 september 1893 aan de opsteller van *De Denderbode*.

⁽¹¹⁾ *De Denderbode*, 06 september 1894, p. 2.

⁽¹²⁾ J. DE RO, *Monumenten van Papier en Karton. De moderne geschiedenis van Geraardsbergen op maat van papiermakers, drukkers en fotografen*, Geraardsbergen, 2012, p. 103, 121 en 194.

⁽¹³⁾ *De Denderbode*, 04 oktober 1894, p. 3.

Woeste dat zij de verdrukkens zijn van het werkvolk en vijandig staan tegen het algemeen stemrecht. ⁽¹⁴⁾ Hoewel De Baets in een volzin ook Diericx aan het lijstje toevoegt is het aanvankelijk toch niet duidelijk in welk kamp Diericx gaat opkomen. Volgens de *Gazette van Aelst* van 7 oktober 1894 heeft ook de *Christene Volkspartij*, naar men schrijft zou het Daens zelf zijn, Vincent Diericx aangezocht om op haar lijst voor de provinciale verkiezing op te komen. Dergelijke tegenstrijdigheden zorgen in de Aalsters pers voor de nodige polemiek. Als lid van de *Konserveratieve Vereniging* en als bijzonder arbeiderskandidaat wordt hij, gesteund door Woeste, voorgedragen en door de poll van afgevaardigden te Aalst, als kandidaat van de *Katholieke Bewarende Vereniging* uitgeroepen. Van dan af wordt Diericx, "den grooten Werkmansvriend van Geeraardsbergen", in de ogen van de Roelanders, de stichtingsgroep van de Christene Volkspartij, als een 'volksverdrucker' bestempeld en ontkent de Volkspartij Diericx ooit hierover aangesproken te hebben. ⁽¹⁴⁾ In *De Denderbode* van 25 oktober publiceert Van de Putte een brief van Daens waarin hij het heeft over een 'delegé' in Geraardsbergen – naar eigen zeggen – niet Vincent Diericx, mogelijks doelde hij op Paul Guillemin. Gewoontegetrouw accepteert *De Denderbode* Daens uitleg niet en doet de krant dit af als en leugen. Volgens haar had *Het Zondagblad van Geeraardsbergen* de kandidatuur van Diericx al op 22 juli aangekondigd? Dus... ⁽¹⁵⁾ Waar of niet, de katholieke partij van het arrondissement ziet geen reden om hun werkmans-kandidaat Diericx te wraken. ⁽¹⁶⁾ In Idegem wordt ook Emile Vandertaelen, bekend als

Charles Woeste

progressief katholiek, door Daens aangezocht om medekandidaat te zijn voor de Kamer op de lijst van de Christene Volkspartij. Ondanks zijn genegenheid voor de priester weigert Vandertaelen omdat hij het niet volledig eens is met het programma. ⁽¹⁷⁾

Begin december houdt de Christene Volkspartij in één week tijd bij de tachtig volksmeetings. Volgens het katholieke dagblad *Het Volk* zouden priester Daens, Aloïs De Backer en Hector Plancquart in Zottegem een menigte van zeker 3 à 4.000 man hebben toegesproken. De volksvertegenwoordiger van Oudenaarde, Thienpont sprak 's avonds op 9 december in Idegem de mensen toe. ⁽¹⁸⁾ In de katholieke kring te Aalst is men vrij zeker van de verkiezings-overwinning. Men schat dat de volkspartij voor het kanton Aalst slechts een 600 stemmen kan be-

halen. Ook bij de Daensisten is er enigszins twijfel maar daar rekenen ze er op dat het kanton Geraardsbergen hun de meerderheid zal geven. De sterkte van het kanton ligt niet in de stad maar in de Geeraardsbergse deelgemeenten, grenzend aan Ninove. Diericx wordt als volksvertegenwoordiger verkozen en zal zich in het kader van zijn mandaat hoofdzakelijk bezig houden met de landbouwproblematiek en het dispuut aangaan met Daens. In 1898 keert Diericx terug naar de lokale politiek en wordt hij opgevolgd door Arthur Van der Linden uit Goferdinge. ⁽¹⁹⁾

De verkiezingstrijd van 1896

De kracht van de Christene Volkspartij ligt in die eerste jaren in de talrijke volksmeetings die ze op het platteland organiseren. Zo trekken op 2de sinksendag 1896 priester Daens en P. Guillemin naar Moerbeke. In een boomgaard houden zij een meeting en lichten zij er in de aanloop naar de verkiezingen, het programma van de partij toe. ⁽²⁰⁾ De verwachtingen zijn hoog gespannen. *De Denderbode* schrijft dat Paul Guillemin, "de chef der Donchisten van Geeraardsbergen", nog daags voor de provinciale verkiezing van 26 juli 1896 in *Le Patriote* straffe uitspraken deed. Zo zou hij gezegd hebben: "Men zal morgen kunnen afmeten welken grooten vooruitgang, wij, Donchisten, in het Kanton van Geeraardsbergen, sedert twee jaren, hebben gedaan."

De opkomst is unaniem in het arrondissement. De Volkspartij komt in de vijf kantons tegelijk op. De uitslag is een tegenvaller. Een compleet fiasco volgens *De Denderbode*. Van der Linden uit Goferdinge

⁽¹⁴⁾ *Gazette van Aelst*, 14 oktober 1894, p. 1.

⁽¹⁵⁾ *De Denderbode*, 25 oktober 1894, p. 2. Brief van 22 augustus 1894.

⁽¹⁶⁾ *De Denderbode*, 06 december 1894, p. 1.

⁽¹⁷⁾ F. De CROU, *Biografisch repertorium van de dienstverleners van Idegem (1800-2000)* in *Gerardimontium*, 2011-237, p. 23.

⁽¹⁸⁾ *Het Volk*, 10 december 1894, p. 2.

⁽¹⁹⁾ *De Denderbode*, 24 april 1898, p. 1.

⁽²⁰⁾ *De Denderbode*, 28 mei 1896, p. 2.

⁽²¹⁾ *De Denderbode*, 30 juli 1896, p. 1; 02 augustus 1896, p. 1.

behaalt 4.594 stemmen voor de katholieken, Van Cleemputte, voor de liberalen en socialisten samen 2.595 stemmen en voor de donchisten, de groene socialisten genoemd, behaalt (Frans?) Lambrecht slechts 429 stemmen. Opvallend is dat enkel in Geraardsbergen de partij van Daens met een eigen lijst is opgekomen. In vergelijking met de andere kantons is het resultaat ondermaats. De Daensist Prosper De Pelsemaeker bijvoorbeeld, behaalt in het kanton Herzele 3.124 stemmen. Hij is wel de enige kandidaat op de gezamenlijke lijst van liberalen en groene socialisten. Heeft de Volkspartij in Geraardsbergen een inschattingfout gemaakt? Daar is voorlopig geen uitsluitend over te geven. Het povere resultaat is vanzelfsprekend voor *De Denderbode*: "Weg met de groene Judassen!"⁽²¹⁾

De verkiezing van 1898 wordt in 1899 overgedaan

In februari krijgt pastoor Daens het verbod van monseigneur Stillemaans om bij openbare meetings het woord te voeren of zijn kandidatuur te stellen.⁽²²⁾ Het gevolg is dat bij de wetgevende verkiezingen van 22 mei Pieter Daens en De Backer op de lijst staan voor het arrondissement Aalst. Beiden staan ook op de lijst voor Gent, samen met onder meer Plancquaert, Lamont en anderen.⁽²³⁾ In voorbereiding van de komende verkiezing houdt Pie Donche (Pieter Daens) in Moerbeke een meeting voor een twintigtal geïnteresseerden en in Viane telt *De Denderbode* een 120 à 130 aanwezigen.⁽²⁴⁾ Pieter Daens behaalt in het kanton Geraardsbergen 3.384 stem-

men en De Backer 3.337.

Bij de provinciale verkiezingen van 1898 zijn de kandidaten voor de Christene Volkspartij: priester Daens zelf, Aloïs De Backer, Hector Lebon van Antwerpen en Paul Guillemin.⁽²⁵⁾

Op 11 juni 1899 vindt er een buitengewone provinciale verkiezing plaats voor "de kiezing van een, titelvoerend Provinciaal Raadslid in vervanging van Arthur Van der Linden, ontslaggever". E. Vandertaelen komt op voor de conservatieve Katholieke Associatie en Paul Guillemin voor de Daensisten. Zo eenvoudig was het echter niet. *Klokke Roeland* gaf hierover enige toelichtingen. Zowel Vandertaelen als Guillemin, beiden 'vrienden' van de volkspartij, begeren een mandaat. Al geruime tijd echter dringt Van der Linden uit Goferdinge bij Vandertaelen aan om zich kandidaat te stellen voor de provincieraad. Dat terwijl hij wist dat Vandertaelen, die de volkspartij gunstig gezind was: "een echte democraat was, ons altijd moedig ter zijde stond, en er in het kamp der bewaarder mannen genoeg waren die met twee handen te gelijk zouden aanvaard hebben." Na lang aandringen, aanvaardt Vandertaelen aan de poll deel te nemen. De omzendbrief waarin de kandidatuur van Vandertaelen wordt voorgesteld was ondertekend "namens den Democratischen bond" door Van der Linden, Haalterman en de burgemeester van Grimminge, Jan Van Bever. *Klokke Roeland* is duidelijk wat Van Bever betreft: "Deze laatste is Burgemeester te Grimminge en gekozen op onze lijst in 1896, tegenover de uittredende Woestisten met eene overgrootte meer-

derheid." Dat laatste doet het hem. Vandertaelen is zich van geen kwaad bewust en in de overtuiging dat hij voor de volkspartij deel neemt aan de verkiezingen op de lijst van de katholieken. Guillemin vertrouwt de zaak niet. Hij kent Van der Lindens combines en stelt zich kandidaat tegenover Vandertaelen. Het valt op dat de lijst van mensen die de kandidatuur van Guillemin voordragen uitsluitend werkmensen bevat zoals schoenmakers, sigarenmakers, fabrieksarbeiders, steenkappers, werklözen. De partij plant een vijftigtal meetings in de kantons Geraardsbergen, Nederbrakel en Oudenaarde, respectievelijk vertegenwoordigd door Guillemin, Faignart en Planquart.⁽²⁶⁾

De vrees van Guillemin is terecht. De verkiezingsuitslag is een tegenvaller en landbouwer-stoker Emiel Vandertaelen is plots de winnende kandidaat van de *Catholieke Democratische Vereeniging*. Hij behaalt 4.698 stemmen tegen 3.139 voor Guillemin. Vandertaelen zal provincieraadslid blijven tot aan zijn dood in december 1915.⁽²⁷⁾ *Klokke Roeland* reageert niet euforisch op de uitslag maar brengt het resultaat van deze verkiezing enigszins positief, hoewel met een kritische bemerking: men kan stellen, dat de toestand in Geraardsbergen, ondanks de slappe werking, dezelfde is gebleven als in 1896. Wat dat ook mag betekenen. Wijst men met de vinger naar Guillemin? Hoe dan ook, hij heeft niet het verhoopte succes kunnen waarmaken.⁽²⁸⁾ De conservatieve katholieken laten niet na hun overwinning op de Daensisten breed te verspreiden. Zo publiceren *Courier de Bruxelles* en *Le Bien Public* de overwinningssuitslag van de conservatieven in Geraardsber-

⁽²²⁾ *De Denderbode*, 03 februari 1898, p. 2.

⁽²³⁾ *De Denderbode*, 22 mei 1898, p. 1.

⁽²⁴⁾ *De Denderbode*, 13 februari 1898, p. 2.

⁽²⁵⁾ *De Denderbode*, 28 april 1898, p. 2; *De Denderbode* verwijst naar een mededeling in *La Réforme*.

⁽²⁶⁾ *Klokke Roeland*, 28 mei 1899, p. 2.

⁽²⁷⁾ Provinciaal Archief Oost-Vlaanderen, Bundel Geraardsbergen, Provinciale verkiezing van 11 juni 1899, 2/7925/3. Volgens *Klokke Roeland* van 18 juni 1899, p. 2, behaalt Vandertaelen 4.710 stemmen, Guillemin 3.155 en Plancquaert in Oudenaarde 4.231 stemmen.

⁽²⁸⁾ *Klokke Roeland*, 18 juni 1899, p. 2.

⁽²⁹⁾ *Klokke Roeland*, 25 juni 1899, p. 1.

⁽³⁰⁾ *Klokke Roeland*, 09 juli 1899, p. 3. Veldfeest op 16 juli 1899; 16 juli 1899, p. 2.

gen. ⁽²⁹⁾ De Daensisten hebben zich laten rollen.

Feest in 't park

Alhoewel deze bijzondere verkiezing geen overwinning is geweest voor Guillemin organiseert hij in juli 1899 in het park van zijn domein in de Kloosterstraat een groots 'veldfeest' uit erkentelijkheid voor de arbeiders en burgers die op hem gestemd hebben. Onder de aanwezigen bevindt zich onder meer Petrus Van Schuylenbergh, de beheerder-uitgever van *Klokke Roeland*, *Het orgaan der Christene Volkspartij* en spreekt er de massa toe over de volksbelangen. ⁽³⁰⁾ Waarom geeft Guillemin een tuinfeest? Heeft hij dan al het besluit genomen om de partij te verlaten? Het jaar daarop stelt Guillemin zich niet meer kandidaat voor de provinciale verkiezingen. Er zijn slechts twee lijsten: katholieken en liberalen. De katholieken winnen opnieuw: Prosper De Clippele (4.479 stemmen, Geraardsbergen), Arthur Van der Linden (5.345 stemmen, Goferdinge) en Emiel Vandertaelen (5.150 stemmen, Idegem) worden verkozen. Plaatsvervanger Frans Halterman, burgemeester van Schendelbeke, behaalt 4.425 stemmen. ⁽³¹⁾ Guillemin zoekt via zijn politiek netwerk weer aansluiting met de conservatieven.

De aanhang in het kanton Geraardsbergen

De Christene Volkspartij kent onder Daens een sterke groei in vooral de kantons Aalst en Ninove en zo uitdeinend naar Geraardsbergen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de dorpen van het kanton Geraardsbergen, aansluitend bij Ninove, de meeste aanhangers tel-

len. Misschien had een Jozef De Bruyn(e), burgemeester van Grimminge en afkomstig van Appelterre-Eichem wel sympathieën voor de Roelanders. En ondanks de beslissende keuze van Vandertaelen om niet met Daens mee te gaan, lijkt het erop dat Idegem Daensistisch geneigd was. Bewijs hiervoor is het feit dat men in 1901 in Idegem een inschrijvingslijst had voor de oprichting van een gedenkteken voor advocaat-volkvertegenwoordiger Aloïs De Backer. ⁽³²⁾

Besluit

Volgens Gaston Imbo is het Daens' 'charisma' geweest dat Guillemin heeft doen besluiten om naar de Christene Volkspartij over te stappen. Waarop Imbo zich heeft gebaseerd hebben we niet kunnen achterhalen. Anderzijds geeft Imbo ook aan dat Guillemin in Leuven bevriend was met onder meer Hector Lebon, Adolf Pauwels en Emiel Schiltz, allemaal kopstukken in de Christene Volkspartij maar geen ondertekenaars van het programma van het eerste uur in 1893.

Over het Daensisme en de impact van de partij in het kanton Geraardsbergen hebben we (voorlopig) weinig teruggevonden. Het is dan ook met de nodige terughoudendheid dat we bepaalde uitspraken doen. Een daarvan is dat het Daensisme als politieke organisatie en partij in Geraardsbergen niet van de grond is gekomen. Voor zover we konden nagaan is Paul Guillemin de enige leidende figuur van het Daensisme in Geraardsbergen geweest. Dat neemt niet weg dat het lijkt alsof hij een onvoldoende bezieler en organisator is geweest om de politieke ideeën van de jonge partij uit te dragen en vooral

te verdedigen.

Na 1899 verlaat hij de Christene Volkspartij om bij de wetgevende verkiezingen van 25 mei 1902 opnieuw op de lijst van de conservatieve katholieken te staan, als kandidaat-plaatsvervanger voor dokter Paul Pieraert. ⁽³³⁾ Waarom Guillemin terug aansluiting heeft gezocht met de conservatieve katholieken is niet bekend? Heeft hij de partij verlaten omdat ze meer ging aanleunen bij de socialisten? Was de Vlaams-democratische houding van Daens het struikelblok? Of weerhielden de continue aanvallen van de kerk en van Woeste in het bijzonder, hem, om nog deel van de partij uit te maken? Of moeten we toch geloven wat *De Denderbode* in 1893 beweerde, dat Guillemin uit opportunisme handelde?

Guillemins overstap naar het conservatieve katholieke nest betekent niet dat het Daensisme in het kanton Geraardsbergen ophoudt te bestaan. Wel dat de partij haar aanhangers in de streek verliest. Dat is onder meer af te leiden uit de uitslag van de wetgevende verkiezingen van 24 mei 1908 waar nog een klein aantal mensen voor de Christene Volkspartij stemt. Viane en Zandbergen: 87, Grimminge en Idegem: 128, Voorde en Onkerzele: 125, Smeerhebbe-Vloerzegem en Nederboelare: 41, Onkerzele en Nieuwenhove: 42, Moerbeke en Zarlardinghe: 94, Overboelare: 70, Waarbeke en Viane: 43, Goferdinge en Schendelbeke: 37. ⁽³⁴⁾ Met andere woorden: verwaarloosbaar.

Dirck SURDIACOURT

dsurdiac@oce.be

⁽³¹⁾ Provinciaal Archief Oost-Vlaanderen, Bundel Geraardsbergen, Provinciale verkiezing van 3 juni 1900, 2/7922/8.

⁽³²⁾ *Klokke Roeland*, 10 november 1901, p. 8.

⁽³³⁾ *De Denderbode*, 24 april 1902.

⁽³⁴⁾ *Recht en Vrijheid*, 31 mei 1908, p. 3.